

Кафедра процесуального права
ЧНУ ім. Ю. Федьковича

DEUTSCH-UKRAINISCHE JURISTENVEREINIGUNG E.V.
НІМЕЦЬКО-УКРАЇНСЬКЕ ОБ'ЄДНАННЯ ЮРИСТІВ

Західний регіональний
науковий центр
Національної академії
правових наук України

Українська демократична асоціація
Ukrainian Democratic Association

СУЧАСНІ ВИКЛИКИ ТА АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ СУДОВОЇ РЕФОРМИ В УКРАЇНІ

II Міжнародна науково-практична конференція

18 – 19 жовтня 2018 р.
м. Чернівці, Україна

Міністерство освіти і науки України

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича
Юридичний факультет
Кафедра процесуального права

Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого
Кафедра організації судових та правоохоронних органів

Німецько-українське об'єднання юристів

СУЧАСНІ ВИКЛИКИ ТА АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ СУДОВОЇ РЕФОРМИ В УКРАЇНІ

МАТЕРІАЛИ

II Міжнародної науково-практичної конференції

18-19 жовтня 2018 року
м. Чернівці

УДК 347.9(477)(08)

С91

Редакційна колегія:

Щербанюк Оксана Володимирівна, доктор юридичних наук, доцент, завідувач кафедри процесуального права Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича (*голова*);

Москвич Лідія Миколаївна, доктор юридичних наук, професор, завідувача кафедрою організації судових та правоохоронних органів Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого;

Остафійчук Людмила Аурелівна, кандидат юридичних наук, доцент кафедри процесуального права Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича;

Бутирська Ірина Анатоліївна, кандидат юридичних наук, асистент кафедри процесуального права Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича;

Савчин Неля Миколаївна, кандидат юридичних наук, асистент кафедри процесуального права Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича;

Турман Наталя Омелянівна, кандидат юридичних наук, асистент кафедри процесуального права Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича;

Цибуляк-Кустевич Анна Степанівна, кандидат юридичних наук, асистент кафедри процесуального права Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича (*відповідальний секретар*).

Сучасні виклики та актуальні проблеми судової реформи в

С91 ***Україні: Матеріали II Міжнар. наук.-практ. конф. (Чернівці, 18-19 жовтня 2018 р.); [редкол.: О. В. Щербанюк (голова), А. С. Цибуляк-Кустевич (відпов. секр.) та ін.]. Чернівці, 2018. 392 с.***

До збірника увійшли матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції «Сучасні виклики та актуальні проблеми судової реформи в Україні» (Чернівці, 18-19 жовтня 2018 р.).

Органітет не несе відповідальності за науковий зміст і виклад матеріалу, що подано у рукописах. Для науковців, аспірантів та студентів.

УДК 347.9(477)(08)

ЗМІСТ

<i>Вітальне слово Організаційного комітету Конференції</i>	9
<i>Вітальне слово Голови Конституційного Суду України Станіслава Шевчука до учасників Конференції</i>	10
<i>Вітальне слово Президента Національної академії правових наук України О. В. Петришина</i>	12

Секція 1.

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ФУНКЦІОНУВАННЯ СИСТЕМИ СУДОУСТРОЮ ТА СТАТУСУ СУДДІВ

<i>Бутирський А. А.</i> До питання про ефективність реформи судової системи в Україні.....	12
<i>Вольська І. В.</i> Суд як суб'єкт судового права.....	15
<i>Гришук О. В.</i> Роль людської гідності у реформуванні судової системи України.....	17
<i>Зуєва Л. Є.</i> Підготовка майбутніх юристів та кандидатів на посаду судді – загальнодержавне завдання сьогодні.....	20
<i>Іванцова А. В.</i> Визначення поняття суддівський індемнітет: загальна характеристика та міжнародно-правовий аналіз.....	22
<i>Назаров І. В.</i> Вища рада правосуддя у системі забезпечення незалежності суддів в Україні	25
<i>Нестерчук Л. П.</i> Щодо реалізації деяких напрямів судової реформи в Україні.....	27
<i>Остафійчук Л. А.</i> Завдання та принципи взаємодії служби судових розпорядників з правоохоронними органами з питань забезпечення порядку у суді.....	30
<i>Романюк П. В.</i> Виборність суддів: pro et contra.....	32
<i>Семенко О. В.</i> Суд у механізмі забезпечення прав і свобод людини і громадянина..	34
<i>Федіна А. В.</i> Психологічна адаптація суддівських кадрів.....	36
<i>Федорчук М. Д.</i> Судовий захист прав платника податків через призму окремих рішень Верховного Суду.....	37
<i>Хилюк С. В.</i> Європейські стандарти справедливого судового розгляду та кримінальна відповідальність за завідомо неправосудне судове рішення в Україні..	40
<i>Хотинська-Нор О. З.</i> Судова система України в епоху покоління мілленіалів.....	42
<i>Чебан В. М.</i> Особливості конфлікту інтересів у діяльності судді.....	44
<i>Черновський О. К.</i> Психолого правові та світоглядні аспекти судово-правової реформи в Україні.....	47
<i>Шевцова Я. О.</i> Особливості спеціальної підготовки кандидатів на посаду судді, які мають стаж роботи на посаді помічника судді щонайменше три роки.....	49

Секція 2.

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ СУДОВОГО ПРАВА ТА СУДОВОГО КОНСТИТУЦІОНАЛІЗМУ В УКРАЇНІ. ПРОБЛЕМИ ІМПЛЕМЕНТАЦІЇ ІНСТИТУТУ КОНСТИТУЦІЙНОЇ СКАРГИ.

<i>Бартусяк П. І.</i> Концептуалізація правового поняття інфляції у національному судовому праві.....	52
<i>Білецька Л. М.</i> Проблеми формування ліквідаційної маси боржника-фізичної особи згідно проекту Кодексу України по процедурах банкрутства.....	55
<i>Богданова С. Д.</i> Реформа конституційного правосуддя в Україні 2016 – 2017 рр. як форма взаємодії між Верховною радою України та Конституційним Судом України.....	57
<i>Брезіна Т. М.</i> Конституційні гарантії захисту прав людини і громадянина та їх судове застосування.....	61

СЕКЦІЯ 1.

Актуальні питання функціонування системи судоустрою та статусу суддів.
Верховний Суд: шлях до верховенства права в Україні

Бутирський Андрій Анатолійович
доктор юридичних наук, доцент,
суддя господарського суду Чернівецької області
(м. Чернівці, Україна)

**ДО ПИТАННЯ ПРО ЕФЕКТИВНІСТЬ РЕФОРМИ
СУДОВОЇ СИСТЕМИ В УКРАЇНІ**

Судова реформа триває в Україні вже понад три роки, що є достатнім часом для підведення проміжних підсумків. Одразу слід наголосити, що проведена реформа по-різному оцінюється суспільством. Зокрема, виконавці судової реформи говорять про її успішність. Дослідники судової реформи, які представляють громадськість, стверджують, що за три роки судова система не дала суспільству достатньо позитивних сигналів, що вона змінюється [1, с. 8].

На сьогодні судова реформа не завершена і назвати точні строки закінчення цієї реформи не уявляється можливим. Згадана реформа є комплексним явищем і поєднує в собі як безпосереднє реформування судової системи, так і прийняття нових процесуальних кодексів, реформу прокуратури та адвокатури тощо. У даному дослідженні ми зупинимось на реформуванні судової системи, як найважливішої ланки у судовій реформі.

Для того, щоб визначитись чи є судова реформа успішною необхідно відштовхуватись від тих завдань, які ставились перед цією реформою. Так, на думку І. П'ятак, основною метою судової реформи було відновлення суспільної довіри до суддів та забезпечення верховенства права при здійсненні правосуддя [2]. У свою чергу Б. Крикливо вказував, що ефективність роботи судової системи визначається кількістю скарг громадян. Головне, на що скажуть люди, – це проблема доступу до правосуддя, у багатьох немає грошей, щоб заплатити судовий збір. І найголовніша проблема – невиконання судових рішень [3]. Безумовно, наведені даними дослідниками причини є досить вагомими, однак проведення такого масштабного явища, як судова реформа, не може обмежуватись величиною судового збору або невиконанням судових рішень. Для повного розуміння проблем, що зумовили проведення судової реформи, необхідно звернутись до пояснювальної записки до проекту Закону України «Про судоустрій та статус суддів». Так, метою законопроекту була практична реалізація принципу верховенства права і забезпечення кожному права на справедливий судовий розгляд незалежним і безстороннім судом. Дана мета є абсолютно правильною та такою, виконання якої очікує українське суспільство.

Проаналізуємо детальніше цілі, які ставилися перед законопроектом, та їх практичну реалізацію за час дії прийнятого у 2016 р. Закону України «Про судоустрій і статус суддів». Розділ пояснювальної записки до згаданого законопроекту «Загальна характеристика та основні положення законопроекту» містить кілька підрозділів, серед яких:

1) Демолітизація та забезпечення незалежності судової влади.

Законопроектом переглянутий порядок призначення суддів на посади та звільнення їх з посад, зокрема з урахуванням передбаченого проектом змін до Конституції України щодо правосуддя вилучення повноважень політичних органів у питаннях суддівської кар'єри, уточнено і посилено гарантії незалежності суддів.

У ст. 80 Закону України «Про судоустрій та статус суддів» передбачено, що призначення на посаду судді здійснюється Президентом України на підставі та в межах

подання Вищої ради правосуддя, без перевірки додержання встановлених цим Законом вимог до кандидатів на посаду судді та порядку проведення добору чи кваліфікаційного оцінювання кандидатів. Президент України видає указ про призначення судді не пізніше тридцяти днів із дня отримання відповідного подання Вищої ради правосуддя.

Однак ст. 80 Закону України «Про судоустрій та статус суддів» не передбачає випадок, коли Президент України не підписує указ про призначення судді. Така бездіяльність може призвести до того, що у деяких судах будуть відсутні судді для здійснення правосуддя (на сьогодні у 24 судах по Україні відсутні судді і правосуддя не здійснюється). Усунення даної колізії вбачаємо в тому, щоб у випадку невидання Президентом України указу про призначення судді, відповідне рішення міг би підписати голова Вищої Ради Правосуддя, що суттєво прискорить порядок призначення суддів.

2) Підвищення вимог та професійних стандартів для суддівського корпусу.

У законопроекті запропоновано зміни щодо статусу судді, зокрема: підвищено вікові та професійні цени до кандидатів на посаду судді, запроваджено конкурсний принцип призначення судді на посаду, уточнено і посилено гарантії незалежності та недоторканності суддів.

Підвищення вікових та професійних цenzів до кандидатів на посаду судді та запровадження конкурсного принципу призначення судді на посаду є позитивним явищем, оскільки за діючої редакції Закону України «Про судоустрій та статус суддів» суддею може стати більш кваліфікований кандидат, з більшим життєвим досвідом. Що стосується конкурсного принципу призначення судді на посаду, то даний механізм є найбільш демократичним та таким, що створює умови для рівної конкуренції між кандидатами.

Що стосується посилення гарантії незалежності та недоторканності суддів, то дана норма залишилась декларативною і непрацюючою.

3) Забезпечення ефективної відповідальності суддів.

У законопроекті розвинуті положення змін до Конституції України щодо впровадження інституту функціонального імунітету судді – замість того, що передбачений чинною Конституцією України у вигляді абсолютного імунітету.

4) Оптимізація системи судоустрою з метою забезпечення права особи на справедливий суд, утворення нового Верховного Суду та інших судів.

Законопроектом пропонується спростити систему судоустрою, що створить передумови для розвантаження судів, ефективного розгляду справ у розумні строки. Систему судоустрою складатимуть місцеві суди, апеляційні суди і Верховний Суд. Для розгляду окремих категорій справ в системі судоустрою будуть діяти вищі спеціалізовані суди. У складі Верховного Суду діють п'ять структурних підрозділів: Велика Палата Верховного Суду, Касаційний адміністративний суд, Касаційний господарський суд, Касаційний кримінальний суд, Касаційний цивільний суд.

Запровадження Великої Палати Верховного Суду є позитивним нововведенням, покликаним забезпечити єдність судової практики.

5) Вдосконалення роботи органів суддівського врядування.

Законопроектом відповідно до конституційних змін здійснюється перерозподіл повноважень між Вищою кваліфікаційною комісією суддів України та новим конституційним органом – Вищою радою правосуддя.

Слід зазначити, що ані Вища кваліфікаційна комісія суддів України, ані Вища рада правосуддя не є органами суддівського самоврядування.

6) Покращення фінансування суддів та системи правосуддя.

Закріплення більш суворих норм щодо притягнення суддів до дисциплінарної відповідальності та спрощення процедури їх звільнення з одночасним підвищенням рівня грошового забезпечення новопризначених суддів, а також суддів, що успішно пройшли процедуру кваліфікаційного оцінювання, дасть змогу подолати корупційні ризики при здійсненні суддею правосуддя, створити здорове середовище для залучення до професії порядних і найбільш кваліфікованих правників та очистити судову систему від недоброчесних суддів.

Проте до сьогоденішнього часу багато суддів не пройшли процедуру кваліфікаційного оцінювання, проектом Закону України «Про державний бюджет» передбачено зупинення положень Закону України «Про судоустрій та статус суддів» у частині підвищення грошового забезпечення суддів місцевих та апеляційних судів.

7) Оновлення суддівського корпусу та запровадження антикорупційних запобіжників.

З метою уникнення корупційних ризиків та для забезпечення принципів відкритості і прозорості діяльності суддів законопроектом удосконалено положення щодо моніторингу способу життя судді, вперше закріплюється обов'язок судді подавати декларацію родинних зв'язків та декларацію доброчесності. Порівняно з чинними нормами законодавства запроваджуються нові підстави для звільнення судді, які створюють можливість очищення системи від недоброчесних суддів. Зокрема, такою підставою є порушення суддею обов'язку підтвердити законність джерела походження майна.

Підсумовуючи викладене, вважаємо, що безумовно, судова реформа давно назрівала і її здійснення є цілком виправданим. До позитивних рис судової реформи слід віднести те, що вона носить комплексний характер, тобто реформування здійснюється за всіма напрямками, що так чи інакше впливають на здійснення правосуддя. Також позитивним є підвищення вікових та професійних цензів до кандидатів на посаду судді та запровадження конкурсного принципу призначення судді. Проте досі не вирішеними залишаються проблеми з незалежністю та недоторканністю суддів. Також якомога швидшого вирішення потребує питання завершення процедури кваліфікаційного оцінювання суддів.

Використані матеріали:

1. Куйбіда Р., Лебедь О., Ліхачов Р., Трубенкова О. Судова реформа: як громадяни можуть зробити її успішно / за заг. ред. Р. Куйбіди. К.: ФОП Москаленко О.М., 2018. 62 с.

2. П'ятак І. Перший рік судової реформи. URL: <https://nv.ua/ukr/opinion/pjatak/pershij-rik-sudovoji-reformi-1996624.html> (дата звернення: 27.09.2018).

3. Крикливо Б. Невідворотність покарання суддів просуне судову реформу – експерти. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/29096301.html> (дата звернення: 27.09.2018).